

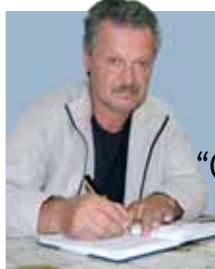
ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЕЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.36 (3252) ●

● ЧАЦВЕР, 29 ВЕРАСНЯ, 2011

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Водар бульбы ў башкірской юрце
Землякі з беларускай суполкі “Спадчына” актыўна наладжваюць эканамічныя стасункі з этнічнай радзімай **Стар. 3**

Беларускія абшары
Стар. 3

Клічуць зялёныя маршруты
Шэраг новых выданняў па тэме “Аграэкалогізм Беларусі” прадстаўлены на выставе ў Рэспубліканскай навукова-тэхнічнай бібліятэцы **Стар. 4**

ВЕСТКИ

Гран-пры для кнігі

Сёлетні маскоўскі кніжны кірмаш здзівіў навінкамі, сярод іх — і айчынныя выданні

Эдуард Півавар

На 14-й Маскоўскай міжнароднай кніжнай выставе-кірмашы прайшла прэзентацыя беларускага стэнда. На яго адкрыцці першы намеснік міністра інфармацыі Беларусі Лілія Ананіч падкрэсліла, што Беларусь традыцыйна прадстаўляе сваю экспазіцыю на маскоўскім кніжным форуме, які лічыцца адным з найбуйнейшых у свеце. Летась, напрыклад, краіна была ганаровым госцем кірмашу. Сёлета айчынныя кнігавыдаўцы пастараліся, каб як мага шырэй паказаць агульную духоўную прастору Беларусі і Расіі.

Лілія Ананіч назвала сімвалічным той факт, што разам з беларускімі кнігамі на адным стэндзе прадстаўлены і праекты Саюзнай дзяржавы. Як адзна-

Стэнд Беларусі на Маскоўскай Міжнароднай кніжнай выставе-кірмашы ўжо традыцыйны

чыў намеснік дзяржсакратара Саюзнай дзяржавы Іван Бамбіза, у наведвальнікаў кірмашу ёсць магчымасць пазнаёміцца з усім кнігавыданнем як Беларусі, так і Саюзнай дзяржавы. Ён запрасіў выдаўцоў, аўтараў і паліграфістаў удзельнічаць у рэалізацыі сумесных праектаў.

Беларусы падрыхтавалі насычаную праграму. Так, адбыліся

прэзентацыі кніг “Беларусь — наша Радзіма. Падарунак Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь першакласніку”, кнігі Івана Карэндзі “Вопаўская Госця”, серыі “Сучаснае беларускае мастацтва. XXI стагоддзе”.

А ў прэс-цэнтры “Российской газеты” прайшоў круглы стол на тэму “Праблемы захавання духоўнай супольнасці народаў Бе-

ларусі і Расіі”. Падводзіліся таксама вынікі міжнароднага конкурсу “Мастацтва кнігі”, і беларускае выданне “Радзівілы. Альбом партрэтаў XVIII — XIX стагоддзяў” заваявала на ім Гран-пры.

Дарэчы, маскоўская выстава-кірмаш сабрала каля паўтары тысячы ўдзельнікаў. На стэндах было прадстаўлена дзвесце тысяч выданняў з 45 краін.

Пад знакам Багдановіча

У Днях культуры Беларусі ў Літве актыўна ўдзельнічаюць прадстаўнікі беларускай дыяспары

Мерапрыемствы ладзяцца па ініцыятыве пасольства Беларусі ў Літве, пры гэтым значную падтрымку аказваюць Міністэрства культуры Беларусі і Згуртаванне беларускіх грамадскіх арганізацый Літвы. У адкрыцці Дзён культуры Беларусі ў Літве ўдзельнічаў Міністр культуры Павел Латушка. Як старшыня Кансультатыўнага савета па справах беларусаў замежжа ён правёў шэраг сустрэч з супляменнікамі ў суседняй краіне, наведваў Віленскую школу імя Францыска Скарыны з беларускай мовай навучання. У будынку школы пры садзеянні Дзяржаўнага літаратурнага музея Максіма Багдановіча адкрылася выстава да 120-х угодкаў класіка. Для школьнай бібліятэкі перададзены выданні твораў М. Багдановіча, кнігі пра яго жыццё і творчасць, а таксама бюст слыннага земляка.

На сустрэчы міністра з кіраўніцтвам Згуртавання беларускіх грамадскіх арганізацый Літвы ішла размова пра актывізацыю дзейнасці суполак, аказанне супляменнікам з Літвы дапамогі ў развіцці культурнай самабытнасці.

ДАЛЯГЛЯДЫ СЯБРОўСТВА

Родныя людзі з Гайнаўкі

Чалавек помніцца добрымі справамі. І Канстанціна Майсеню ведаюць усе беларусы Польшчы: дзякуючы яго намаганням у Гайнаўцы ёсць Музей беларускай культуры. Памятаюць руплівага суайчынніка і ў Беларусі.

На карысць Бацькаўшчыны добра папрацавалі Рыгор Шырма, Максім Танк, Міхаіл Савіцкі, Сяргей Картэс — яны сталі ля вытокаў таварыства “Радзіма”. Шануем мы і тых, хто вызначыўся ў беларускім руху замежжа, сябраваў і супрацоўнічаў з “Радзімай”. Канстанцін Майсеня — у тым пачэсным спісе. Гісторыя музея пачалася ў 1984 годзе: тады па ініцыятыве спадара Майсені працаваў Грамадскі камітэт пабудовы Беларускага музея ў Гайнаўцы. Не ўсе ведаюць, што найбольш ён, інжынер-будаўнік па спецыяльнасці, і займаўся тымі справамі. Сам працаваў праект будынка. Першы корпус пачалі ўзводзіць восенню 1986-га: планавалася, што работы прафінансуюцца на 70 працэнтаў з дзяржбюджэту Польшчы і на 30

Сяброў з Беларусі віталі ў Гайнаўцы

— з добраахвотных ахвяраванняў грамадзян, ды атрымалася наадварот. На той час польскі ўрад фінансава мала падтрымаў праект. Каля 17 тысяч даляраў пералічылі беларусы з Англіі, Аўстраліі, Бельгіі, ЗША, Канады, Францыі.

Звярнуўся Майсеня па дапамогу і да ўрада Беларусі. Яго пачулі: у 1990-м рашэннем Саўміна БССР быў адкрыты спецрахунак у банку для таварыства “Радзіма”, куды паступалі сродкі з дзяржбюджэту ў 1991-93 гадах, а таксама ад прадпрыемстваў, арганізацый і прыватных асоб, якія хацелі дапамагчы польскім беларусам.

З Беларусі везлі ў Гайнаўку цэглу і драўніну, плітку, сантэхніку, мэблю, а таксама ўсё патрэбнае для міні-газэлю: бялізну, прасы, сантэхастэляванне, халадзільнікі, электрасамавары, электрапліты... У накладных былі запісаны пішучыя машыны, музінструменты і многае іншае. У 1990 годзе быў нават заказаны ў горадзе Елгава мікрааўтобус і падараваны музею. → **Стар. 2**

НАВАКОЛЛЕ

Няпрошаныя госці ў прыродзе

Усе аспекты экалагічнай небяспекі

Іна Ганчаровіч

На мытных штогод фіксуюцца дзясяткі выпадкаў незаконнага ўвозу чужародных відаў раслін і жывёл: пластыкавыя кантэйнеры з чарапашкамі, клубні кветак, насенне, парасткі раслін ці экзатычныя рыбкі ў грэлках... “Людзьмі часта рухае жаданне нажывы, — лічыць Аляксандр Цішчанка, прэс-сакратар Дзяржаўнага пагранкамітэта Беларусі. — У іх ні спачування да жывога, ні думак пра экалагічныя і іншыя наступствы ад незаконнай дзейнасці. Упэўнены: многія і не ўяўляюць пагрозу, якую могуць несці беларускаму наваколлю экзатычныя расліны, птушкі, рыбкі”.

Што гэта за небяспека? Можна, і не страшна прывезці на здзіўленне знаёмым які “жывы сувенир”? Усё больш чым сур’ёзна. Прыклады? Летам 2006-га ў адным з беларус-

Чорная рыба — ратан

кіх вадасховішчаў рыбак злавіў... піранью. Навукоўцы былі ўпэўнены: гэта “чорны жарт” нейкага акварыуміста, ды і суровы клімат не дае шанцаў крыважаэрнай рыбцы на выжыванне. І ўсё ж... Нязваныя госці і самі мігруюць з усходу, поўдня, іншых кантынентаў. На барацьбу з інтэрвентамі кінуты лепшыя навуковыя розумы Беларусі, ёсць і адпаведныя аддзелы ў шэрагу міністэрстваў, і цэнтр па інвазійных відах жывёл і раслін (ад лацінскага *invasio* — напад, пранікненне) у Нацыянальнай акадэміі навук. → **Стар. 2**

ДАЛЯГЛЯДЫ СЯБРОЎСТВА

Родныя людзі з Гайнаўкі

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

Яшчэ адзін каштоўны падарунак — кінаапаратура для дэманстрацыі фільмаў. З Бацькаўшчыны дасылаліся кінафільмы, гуказапісы з беларускага радыё. Спідар Майсеня доўгі час з'яўляўся арганізатарам сувязяў беларусаў Беласточчыны з нашай краінай па ўсіх пытаннях. Супрацоўнікі таварыства “Радзіма” разам з ім займаліся закупкай будматэрыялаў, сачылі за рухам грузаў у Гайнаўку, рабілі справаздачы па выкарыстанні сродкаў са спецрахунка — у нас захоўваюцца шматлікія дакументы, перапіска, ужо як старонкі гісторыі музея.

Яго будавалі амаль дваццаць гадоў. У выніку нястомнай працы Канстанціна Майсені, яго паплечнікаў паўстаў будынак, які цяпер служыць беларусам Беласточчыны, што спакоў вакоў жывуць на Падляшшы. З часам у будынку музея запрацаваў і Цэнтр беларускай культуры, аб чым марыў і яго заснавальнік — цяпер там шырока прадстаўлена культурная спадчына, гісторыя і традыцыі этнічных беларусаў Падляшша.

Аб тым, што таварыства “Радзіма” зрабіла значны ўнёсак у пабудову музея, добра ведаюць не толькі людзі сталага ўзросту, якія самі ўдзельнічалі ў будаўніцтве, абсталяванні музея, але і маладзейшыя, хто сёння працягвае справу. Таму мы з радасцю прынялі запрашэнне наведаць Гайнаўку, паглядзець, чым жыве музей сёння. Віталі нашу дэлегацыю на

парозе будынка вельмі сардэчна, з хлебам-соллю. Прыйшлі на сустрэчу паважаныя людзі Гайнаўкі: стараста павету Уладзімір Петрачук, віцэ-стараста Анджэй Скепка, бургамістар Юрэк Сірак, дырэктар Музея Томаш Ціханюк, намеснік дырэктара Культурнага

Ускладанне кветак на магілу нястомнага будаўніка Канстанціна Майсені цэнтра Беларусі ў Польшчы Дзяніс Вялічка. Была і Анастасія Майсеня, удава Канстанціна Майсені, супрацоўнікі музея, сябры Цэнтра беларускай культуры.

Спачатку нас правялі па музеі, паказалі, расказалі пра экспанаты фонду: вялікую частку займаюць помнікі матэрыяльнай культуры Падляшша. Створаны дзве пастаянныя выставы — “Дзень за днём” і “Пакуль хлеб палажылі на стол”, рыхтуецца трэцяя. Ёсць і этнаэкспазіцыі, прысвечаныя жыццю падляшскай вескі. Сярод экспа-

натаў, галоўным чынам з мінулых стагоддзяў, — прадметы хатняга ўжытку, гаспадарчыя прылады, архіўныя здымкі. Музей, расказалі нам, наладжвае і выставы прац мясцовых майстроў, а таксама мастакоў з Беларусі. Пры музеі створана бібліятэка беларускай

самадзейнасці, якія штогод ладзіць таварыства “Радзіма”. Былі ў Доме міласэрнасці ў Белавежы. Паказалі нам пушчу, прычым правёўшы па турысцкіх сцяжынках. А ў этнамузеі “Сяло Буды” і экскурсія была цікавай, і пачастунак смачны, з нацыянальным каларытам — па смаку кашанка, бабка, сялянская каўбаса і іншыя стравы падобныя да нашых. Там жа выступіў мясцовы фальклорны калектыў “Цаглінікі”, які створаны пры керамічным прадпрыемстве ў Старым Ляўкове. Калектыў добра ведаюць і ў Беларусі, два разы па запрашэнні “Радзімы” артысты прыязджалі на фест “Залессе збірае сяброў”.

Адзін з дзён вандроўкі быў адведзены Нараўцы. Сустрэкаў нас воіт Нараўчанскай гміны Мікалай Павільч. Прайшлі перамовы, абмеркаваны кірункі супрацоўніцтва, а ўрэшце вырашылі мы заключыць пагадненне, каб суладна працаваць і надалей. Дарэчы, ужо не ўпершыню таварыства “Радзіма” заключае дамову аб партнёрскім супрацоўніцтве з раённымі адміністрацыямі: з 2006 года такая дамова ёсць з самакіраўніцтвам Шальчынінскага раёна Літвы. І гэту практыку мы плануем прадоўжыць.

На завяршэнне візіту да сяброў, родных людзей у Гайнаўку мы аддалі даніну памяці стваральніку музея Канстанціну Майсені — наведалі месца, дзе ён пахаваны, усклалі кветкі на магілу.

Галіна Навіцкая,
каардынатар праектаў
таварыства “Радзіма”

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Водар бульбы ў башкірскаяй юрце

Землякі з беларускай суполкі “Спадчына” актыўна наладжваюць эканамічныя стасункі з этнічнай радзімай

Кацярына Мядзведская

Апошні прыезд кіраўніка беларускага культурнага цэнтра Башкартастана “Спадчына” Ігара Лясавіча на Радзіму быў звязаны з сямейнымі клопатамі. Малодшы сын Усевалад паступіў на гістарычны факультэт Белдзяржуніверсітэта, і бацька дапамагаў яму ўладкоўвацца ў Мінску. А ўвогуле Ігар Тадыёнавіч бывае ў Беларусі часта, амаль кожны месяц: вырашае пытанні закупкі бульбы, малочных вырабаў, наладжвае кантакты з буйнымі айчыннымі вытворцамі. Так, у Рэспубліцы Башкартастан адкрыты прадпрыемствы па зборцы беларускіх трактароў, вытворчасці аўтатрактарных дэталей. А ў Беларусь адтуль пастаўляецца сыравіна для магілёўскага “Хімвалакна”.

“Эканамічныя стасункі з радзімай вельмі карысныя для дыяспары, — упэўнены Ігар Лясавіч. — Фінансава падтрымліваем Беларускі культурны цэнтр у сяле Балтыка. А там — і музей, і фальклорныя калектывы, і мастацкія студыі разбы па дрэву, саломляцены, і нават тэатр маладзёжнай моды. У планах — адкрыць прыёмную для беларусаў, каб дапамагаць суайчыннікам пара-

дамі. Бо прынята міждзяржаўная дамова аб роўных правах расіян у межах Саюзнай дзяржавы, але далёка не ўсе пра гэта ведаюць”. Сам Ігар Лясавіч хоць шмат год жыве ў Уфе, беларускае грамадзянства не змяніў. “А навошта? — пытаецца. — Я нарадзіўся ў Віцебску, там бацька жыве. Адчуваю сябе беларусам, нават вершы пішу на роднай мове...” Сын Усевалад таксама захацеў мець беларускі пашпарт. Ён увогуле папярэдзіў бацькоў, што ў Башкартастан наўрад ці вернецца жыць. “Пад час шматлікіх падарожжаў на аўтамабілі па Беларусі сын улюбіўся ў старыя палацы і замкі, у родную прыроду, — расказвае Ігар Тадыёнавіч. — Таму і выбар, дзе вучыцца, зроблены ім невыпадкова”. Ініцыятыву сына бацька падтрымаў. Хоць, прызнаецца, нялёгка даўся гэты дазвол. Бо з уласнага вопыту разумее, што такое мець у сэрцы дзве радзімы ды ездзіць туды-сюды за тысячы кіламетраў.

“Часта закрываю вочы — і паўстаюць перада мной браслаўскія краявіды, адтуль мае карані, там мы любім адпачываць з сям’ёй, — гаворыць Ігар Тадыёнавіч. — Прыязджаю сюды — цягне ў Башкартастан: там жонка,

карэнная уфімка, старэйшы сын, любімая справа...” Дарэчы, да дыяспары Ігар Лясавіч прымкнуў выпадкова. Калі мяняў у беларускім консульстве пашпарт, яму прапанавалі ўзначаліць уфімскую суполку. Згадзіўся. І з таго часу

Ігар Лясавіч

нанова адкрыў для сябе цікавы свет роднай культуры. “Першыя беларусы-перасяленцы з’явіліся ў Башкартастане адразу пасля адмены прыгоннага права ў 1861 годзе, — гаворыць Ігар Лясавіч. — Прыязджалі ў Башкірыю сёламі. Сёння шмат беларусаў у Іглінскім і Архангельскім раёнах, я там часта бываю. Памятаю, у

школе вывучалі дыялекты мовы. А калі ўпершыню прыехаў туды, пачуў яшчэ адну своеасаблівую гаворку: у жыхароў вёсак вельмі цікавае вымаўленне гукаў -дз, -ц”.

У Башкартастане штогод увосень праводзіцца Свята плуга. Заўсёды ў ім удзельнічаюць і беларусы, здзіўляюць нацыянальнымі стравамі — дранікамі, смажнімі, клёцкамі. Ствараюць падвор’е — башкірскую юрту, упрыгожаную беларускім арнамантам. Стала традыцыйным у Іглінскім раёне і Купале, на яго з’язджаюцца госці з усёй краіны. “Вось як узбагачаюць адна другую культуры розных народаў, і як цікава назіраць за такім яднаннем”, — заўважае Ігар Лясавіч.

Р.С. Сёлета ў Віцебску Ігар Лясавіч пазнаёміўся з кіраўніком пошукавага атрада Анаголем Бурдо. Для музея баявой славы ў сяле Жукава Уфімскага раёна былі перададзены матэрыялы пра геройскі подзвіг ураджэнца Уфы Уладлена Калеснікава, які закрыў сабой амбразуру варажана дзота. Цяпер прадстаўнікі асацыяцыі пошукавых атрадаў Башкартастана, маладзёжнай палітыкі і прэсы ўзнімаюць пытанне аб увекавечанні памяці салдата, наданні яму звання Героя Савецкага Саюза.

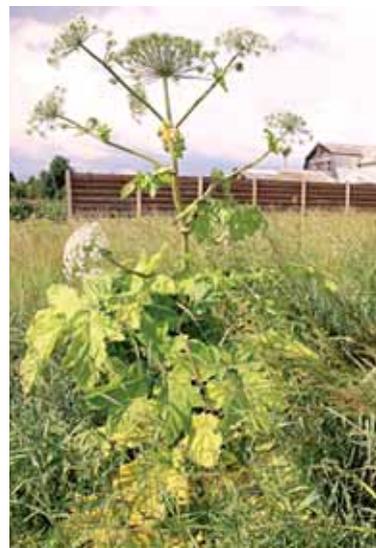
НАВАКОЛЛЕ

Няпрошаныя госці ў прыродзе

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

У ліку небяспечных — малюск драйсена, прыхадзень з каспійска-чарнаморскага басейна. Селіцца “гронкамі”, забівае калектары водазаборнікаў электрастанцый. А яшчэ і таксічны: назапашвае бактэрыі батулізму. Наступае і амерыканскі паламаты рак, які прыбыў у басейн Нёмана з Польшчы, туды — з Італіі, у якую перамясціўся з Паўночнай Амерыкі. “Ён пераносчык рачынай чумы, да якой сам адаптаваўся, а ракі-абарыгены перад прышэльцам безабаронныя,” — непакоіцца вучоны А. Аляхновіч.

Вялікі ўрон наносіць бульбяным палям каларадскі жук, а рыбаводы не могуць справіцца з ратанам, чорнай рыбай, якая трапіла ў беларускія вадаёмы з Далёкага Усходу. Ратан пажырае ікру прамысловых рыб. “Прывазныя” амерыканская норка і янотападобны сабака на тэрыторыі Беларусі выціскаюць іншыя віды жывёл, знішчаюць нямала вадаплаўных птушак.

Баршчавік Сасноўскага наступае...

І ў раслінным царстве наступаюць прыхадні, найперш — злосныя пустазеллі. Прыкладам, горац Вейрыха з Далёкага Усходу можа ўтвараць зараснікі да двух метраў вышыні. З далёкіх кантынентаў трапілі дробналіснік канадскі і галінсага дробнакветкавая — глушаць яны іншыя расліны на палях і ў агародах, змагацца з імі цяжка. Амброзія, родам з Амерыкі, таксама пустазельная каранцінная расліна, бо выклікае цяжкую алергію. І на барацьбу з баршчавіком Сасноўскага у Беларусі кінуты вялікія сілы: расліна з ядавітым сокам заняла ўжо сотні гектараў.

Пералік няпрошаных гасцей можна доўжыць, іх няпроста выдварыць, яны прычыняюць вялікі ўрон. Міжнародныя эксперты сцвярджаюць: інвазія чужародных відаў у глабальным маштабе — другая па значнасці, пасля антрапагеннага забруджвання асяроддзя, прычына вымірання абарыгенных відаў раслін і жывёл. Таму заўсёды трэба падумаць: ці варта даваць беларускую прапіску агрэсіўным экзотам жывёльнага і расліннага свету?

Прэм'ера рубрыкі: **БЕЛАРУСКІЯ АБШАРЫ**

Даведнік выйдзе сёлета

На старонках “Голасу Радзімы” і раней друкаваўся шэраг артыкулаў пра справы беларускіх суполак, нашых заслужаных суродзічаў з замежжа. У чым адметнасць новай рубрыкі? Пад ёй будуць падавацца сістэматызаваныя, вывераныя, энцыклапедычныя па сваёй структуры, выкладанні фактаў тэксты, прысвечаныя жыццю беларусаў у свеце. Дарэчы, у 2006 годзе якраз пры рэдакцыі газеты “Голас Радзімы” і быў створаны аўтарскі навукова-вытворчы калектыў, які рыхтаваў энцыклапедычны даведнік “Беларусы ў свеце”. Спачатку меркавалася: гэта будзе другое, пашыранае выданне даведніка “Беларусы і ўраджэнцы Беларусі ў памежных краінах” (Мінск, 2000). Аднак у працэсе работы выкрышталізавалася канцэпцыя прынцыпова новага выдання. Некаторы час праца спынялася, а потым, дзякуючы шэрагу зацікаўленых людзей, іх падтрымцы, у тым ліку і фінансавай, зноў прадаўжалася. Канчатковая назва выдання: “Сузор’е беларускага памежжа: Беларусы і народжаныя ў Бела-

русі ў суседніх краінах”. Пад суседнімі краінамі маецца на ўвазе ўся постсавецкая прастора, а таксама Польшча. Ну а нашы беларускія абшары — такую рубрыку мы і прэзентуем — вядома ж, яшчэ большыя. Мяркуецца, з цягам часу аналагічнае выданне будзе прысвечана і так званаму далёкаму замежжы. Прычым, шанюныя чытачы, майце на ўвазе: адпаведныя матэрыялы ўжо назапашваюцца.

Даведнік падрыхтаваны для выдавецтва “Кнігазбор” пад патранатам Федэральнай нацыянальна-культурнай аўтаноміі “Беларусы Расіі” і грамадскай арганізацыі “Міжнародная асацыяцыя беларусістаў”. Цяпер ён знаходзіцца ў стадыі вёрсткі і карэктуры. Што ж чакае чытачоў кнігі? Найперш будуць пададзены агульныя артыкулы пра дыяспары асобных краін па алфавіце — пачынаючы ад Арменіі і канчаючы Эстоніяй. А далей ідуць у алфавітным парадку сціслыя артыкулы пра значных асоб (у нашым “сузор’і” — каля 1800 персаналіяў),

беларускія грамадскія асяродкі, суполкі і іх выданні.

Мяркуецца, што даведнік пабачыць свет ужо сёлета — у лістападзе. Тым часам будзе ўстаноўлена і яго канчатковая цана. Папярэдня ж такая: каляровы варыянт — эквівалент 50 долараў, чорна-белы ў цвёрдай вокладцы — 25, мяккай — 20.

Паколькі выданне будзе распаўсюджвацца пераважна праз арганізацыі нашай дыяспары і “Міжнародная асацыяцыя беларусістаў”, папярэдня заяўкі просім накіроўваць: з Расіі — у ФНКА “Беларусы Расіі”, з Беларусі і іншых краін — у Цэнтр нацыянальных культур пры Міністэрстве культуры Беларусі (вул. Чычэрына, 19-109, 220025, Мінск, Беларусь).

А пакуль выйдзе даведнік, прапануем чытачам “Голасу Радзімы” некаторыя матэрыялы, узятыя з карэктуры і згрупаваныя па краінах. Пачынаем з Латвіі.

Адам Мальдзіс,
навуковы рэдактар даведніка

СУПОЛКІ

Саюз беларусаў Латвіі

17 мая 2003 г. быў створаны Саюз грамадскіх аб’яднанняў беларусаў Латвіі, які пры перарэгістрацыі ў 2005 годзе атрымаў назву Саюз беларусаў Латвіі

Гэтая грамадская арганізацыя накіроўвае работу беларускай супольнасці, якая з’яўляецца найбуйнейшай у краінах Балтыі і другой па колькасці ў Латвіі: на 1 студзеня 2010 г. налічвала 80259 чалавек, што складае 3,6 працэнта ад насельніцтва краіны (з іх каля 40 працэнтаў з’яўляюцца грамадзянамі Латвіі). Старшынёй Саюза дэлегацыі выбралі Валянціну Піскунову.

Саюзам беларусаў Латвіі распрацавана праграма дзеянняў, адзін з галоўных кірункаў якой — супрацоўніцтва з прадпрыемствамі Беларусі, што забяспечыла эфектыўную двухбаковую дзейнасць.

Якія ж найбольш значныя вехі ў дзейнасці Саюза? Адрозна пасля яго стварэння, у 2003 г., быў праведзены I Міжнародны фестываль беларускай народнай песні з удзелам мастацкіх калектываў з усёй Латвіі, а таксама з Беларусі, Літвы і Эстоніі. Адначасова ствараецца Асацыяцыя беларусаў краін Балтыйскага рэгіёна, дзе В. Піскунову выбіраюць старшынёй (да 2005 г.). Тры буйныя мерапрыемствы былі арганізаваны Саюзам у 2004 г.: вечар беларускага рамана са з удзелам мінскіх калектываў і салістаў, у тым ліку опернай спявачкі Вікторыі Курбацкай і яе акампаніятара Галіны Аляшкевіч, вечар беларускай паэзіі з удзелам таленавітых аўтараў і I Міжнародная навукова-практычная канферэнцыя “Латвія — Беларусь: Дыялог дзвюх культур”, якая пераканальна паказала шматлікія сувязі, што існуюць паміж народамі.

Плэннымі аказаліся і наступныя гады. У 2010 г. пры непасрэдным удзеле В. Піскуновай быў створаны фільм пра жыццё і дзейнасць беларусаў Латвіі, праведзены святочныя мерапрыемствы да 20-х угодкаў станаўлення і развіцця беларускага руху ў Латвіі.

Саюз праводзіў дні бела-

рускай культуры ў Даўгаўпілсе, Вентспілсе, Ліепай і іншых гарадах Латвіі. Беларускія творчыя калектывы ўдзельнічалі ў фестывалях этнічных суполак Беларусі, Латвіі, Літвы, Эстоніі, культурных мерапрыемствах, якія ладзіцца беларусамі і прадстаўнікамі іншых этнасаў Латвіі.

Структурная будова Саюза беларусаў Латвіі склалася наступным чынам. Заснавальнікамі гэтай грамадскай арганізацыі выступілі Беларускае таварыства “Прамень” (г. Рыга, заснавана ў 1990 г., цяпер старшыня — Алёна Лазарава); Беларускае культур-

пераездам старшыні на работу ў іншую краіну), Беларускае культурнае таварыства “Вясёлка” (г. Краслава, 2005, Святлана Стальмачонак), Лудзенскае беларускае таварыства “Крыніца” (г. Лудза, 2005, Ігар Ермакоў), Елгаўскае беларускае таварыства “Лянок” (г. Елгава, 2006, Алёна Грыслэ), таварыства “Сузор’е” (г. Рэзекне, 2007, Людміла Стэц), Славянскае культурнае таварыства “Радуга” Прэйльскага краю (г. Прэйлі, 2008, Валянціна Максімава), Екабпілскае беларускае таварыства “Спатканне” (г. Екабпілс, 2009, Валянціна Дарашчонок), Бела-

Паэт, актывіст беларускай суполкі “Уздым” з Даўгаўпілса Станіслаў Валодзька (злева) і мастак Фёдар Ястраб

на-асветніцкае таварыства “Уздым” (г. Даўгаўпілс, 1993, Сяргей Іваноў); Ліепайская беларуская абшчына “Мара” (г. Ліепая, 1999, Сяргей Аляхновіч), Вентспілскае беларускае таварыства “Спадчына” (г. Вентспілс, 1999, Наталля Бальшакова). У наступныя гады створаны і далучыліся да Саюза: Славянскае культурна-асветніцкае таварыства Прэйльскага краю (г. Прэйлі, 2003, Тацяна Коласова; у 2007 г. ліквідавана ў сувязі з

рускае таварыства “Сябры” (г. Віляны, 2010, Віктар Гардзейка).

За значны ўклад у захаванне і развіццё беларускіх культурных традыцый, умацаванне гуманітарных і грамадскіх сувязяў паміж народамі Латвіі і Беларусі Саюз беларусаў Латвіі быў у 2007 г. адзначаны Ганаровай граматай Упаўнаважанага па справах рэлігій і нацыянальнасцяў Беларусі, у 2008 г. — Ганаровай граматай Савета Міністраў Беларусі.

Крыху гісторыі

Крывічы, продкі сучасных беларусаў, сталі сяліцца ўздоўж Даўгавы-Дзвіны яшчэ ў часы Полацкага княства. Яны мелі ў старажытнай Рызе сваю, праваслаўную царкву. У Расійскай імперыі Латгалія, усходняя частка сённяшняй Латвіі, населеная пераважна беларусамі, уваходзіла ў склад Віцебскай губерні. Культурнае жыццё беларусаў Латвіі асабліва актывізаваўся з утварэннем БССР, у

1920-я гады. Яму спрыяў класік латышскай літаратуры Ян Райніс. У Даўгаўпілсе і Рызе пачалі працаваць беларускія гімназіі, выдаваліся беларускія часопісы і кнігі. Там з’явіліся і свае, беларускія пісьменнікі. Пра наступны этап у развіцці беларускай дыяспары Латвіі раскажваецца ў змешчаных на гэтай старонцы артыкулах рэдактара газеты “Прамень” Лявона Шакаўца.

АСОБЫ

Дзве яе радзімы

Валянціна Піскунова — інжынер-будаўнік, прадпрымальнік, грамадскі дзеяч беларускага замежжа. Старшыня Саюза беларусаў Латвіі

Валянціна Піскунова нарадзілася 28 сакавіка 1941 года ў вёсцы Рудня-Целяшоўская Гомельскага раёна, закончыла сярэднюю школу з залатым медалём, пасля чаго паступіла на факультэт прамысловяга і грамадзянскага будаўніцтва Беларускага інстытута інжынераў чыгуначнага транспарту. Маладым спецыялістам была накіравана на работу ў Латвію. Займалася там розныя пасады — ад майстра да намесніка кіраўніка буйнейшага ў рэспубліцы Рыжскага трэста буйнапанельнага будаўніцтва. У сувязі з яго рэарганізацыяй пераведзена на пасаду намесніка начальніка Упраўлення забеспячэння капітальнага будаўніцтва Дзяржаўнага забеспячэння Латвіі.

Службовыя абавязкі В. Піскунова сумяшчала з шырокай грамадскай дзейнасцю. На працягу дзесяці год была дэпутатам Ленінградскага райсавета Рыгі. Пасля перамен у дзяржаўным ладзе Латвіі В. Піскунова пачала займацца прадпрымальніцтвам. Дзякуючы асабістаму вопыту ў 1991 г. стварыла фірму “Ілгуціемс” і вывела яе ў разрад самых прыкметных у краіне. Цяпер фірма прадстаўляе будаўнічы комплекс Беларусі на рынку Латвіі, садзейнічае ўмацаванню гандлёва-эканамічных стасункаў паміж абедзвюма краінамі. Наступны этап дзейнасці — стварэнне Асацыяцыі прадпрымальнікаў беларусаў Латвіі “Беларускі шлях”, у 1996 г. В. Піскунова стала яе прэзідэнтам. У 1997 г. пры яе актывічным удзеле быў праведзены “Дыпламатычны салон”, які па сутнасці

Валянціна Піскунова

разбурыў негатыўнае інфармацыйнае поле вакол Беларусі, а ў 1999 г. прайшлі Дні культуры майстэрства і традыцый беларускага народа.

Адначасова В. Піскунова вядзе вялікую грамадскую работу сярод сваіх суайчыннікаў у Латвіі. У 1991 г. яна стала сябрам беларускага таварыства “Прамень”, у 1996 г. яе выбралі намеснікам старшыні таварыства, а ў 2003 г. старшынёй; заставалася ім да 26 лютага 2011 г. У лютым 2003 г. “Прамень” удзельнічаў у стварэнні Кансультацыйнай Рады беларусаў Літвы, Латвіі, Эстоніі і Калінінградскай вобласці. Адначасова пачалася работа па аб’яднанні ўсіх беларускіх суполак Латвіі, і 17 мая 2003 г. на ўстаноўчай канферэнцыі ствараецца Саюз грамадскіх аб’яднанняў беларусаў Латвіі (з 2005 г. — Саюз беларусаў Латвіі), а В. Піскунова выбіраецца яго старшынёй і застаецца ім да апошняга часу.

На рахунку В. Піскуновай ня мала і іншых карысных грамадскіх спраў. Яна стаяла ля вытокаў Латвійскага фонду беларускай культуры, была ініцыятарам і арганізатарам стварэння газеты беларусаў Латвіі “Прамень”. Пры яе фундатарстве першы нумар гэтага штомесячнага выдання ўбачыў свет у канцы снежня 1994 г. і тым самым былі адноўлены традыцыі даваеннага беларускага друку ў Латвіі. Як і газеце “Прамень”, В. Піскунова аказвае магчымую фінансавую падтрымку рыжскай Беларускай асноўнай школе, удзельнічае ў яе мерапрыемствах.

ПРАЕКТЫ

Клічуць зялёныя маршруты

Шэраг новых выданняў па тэме “Аграэкатурызм Беларусі” прадстаўлены на выставе ў Рэспубліканскай навукова-тэхнічнай бібліятэцы. Гэта надзвычай дасведчаныя праваднікі для тых, хто любіць прыроду, актыўны адпачынак і збіраецца зблізку пабачыць беларускую экзотыку.

Іван Ждановіч

Чулі пра Зэльвеншчыну? Цікавы куток Гродзенскай вобласці, багаты на ўнікальныя помнікі гісторыі, культуры, з прыгожымі краявідамі і месцамі для адпачынку. Аўтар кнігі “Зялёны маршрут “Зэльвенскі дыяруш” Н.Суслава прапануе павандраваць па Зэльвеншчыне на ровары: спачатку ў бок Ваўкавыска, потым — і да Слоніма. У выданні, якое пабачыла свет пад знакам праекта ЕС / ПРААН “Устойлівае развіццё на мясцовым узроўні”, пададзена інфармацыя пра каардынатару маршрута, адрасы аграэкалогіі, музeyaў, баз адпачынку. Добры праваднік не зойме шмат месца ў заплечніках велавандрунікаў, будзе карысным і для тых, хто падарожнічае па беларускай глыбінцы віртуальна.

На выставе прадстаўлены і іншыя выданні з серыі “Зялёныя маршруты”: “Край жоўтых гарлачыкаў і сівых валуноў” (Лепельшчына), “Радасць ад перамяшчэння” (Белазёрскі сельсавет Брэстчыны), “Блакітная стужка Вілейшчыны”, “Валожынскія гасцінцы”, “Даліна цароў” (Рагачоўскі раён), “Блакітныя каралі Расон”, “Янаўскае кальцо” (Іванаўскі раён). Дарэчы, у палескім Іванаўскім раёне, адкуль і знакамалы Напалеон Орда родам, захавалася шмат помнікаў археалогіі, гісторыі, культуры і этнаграфіі. Спрадвеку там сяліліся людзі,

яшчэ з часоў неаліта ёсць сляды паселішчаў. Асаблівасць рэгіёна: мала гарадоў і шмат вялікіх вёсак, якія здаўна становіліся цэнтрамі рамёстваў і гандлю. Найбольш буйныя атрымлівалі статус мястэчак: Іванава, Варацэвічы, Ляс-

Беларускія лясы — рай для турыстаў

кавічы, Моладава, Моталь, Опаль, Тышкавічы... Карацей, раздolle для падарожжаў як пешшу, так і на роварах: аўтары прапануюць стартаваць з шырока вядомага сваім кулінарным фэстам ды цёплым прыгожымі кажухамі Моталю.

Дарэчы, у Рэспубліканскай навукова-тэхнічнай бібліятэцы, дзе праходзіць выстава кніг з серыі “Зялёныя маршруты”, можна атрымаць і больш шырокую і разнастайную інфармацыю пра аграэкатурызм у Беларусі. “Да паслуг чытачоў адкрыты 5 спецыяліза-

ваных чытальных залаў, Інтэрнэт-цэнтр, Інфармацыйны цэнтр, ёсць інфармацыйна-даведчаная служба, — гаворыць супрацоўніца бібліятэкі Вольга Лубінская. — У некаторых залах сусветныя інфарэсурсы па тэхніцы, тэхналогіях

даступныя праз Інтэрнэт, прычым бясплатна. Увогуле ж бібліятэка і створана ў 1977 годзе найперш для таго, каб садзейнічаць развіццю навукова-тэхнічнай сферы Беларусі — праз максімальны доступ чытачоў з усіх рэгіёнаў краіны як да беларускіх, так і да сусветных інфарэсурсаў”.

А ў маі 2004 года, калі праходзіла міжнародная акцыя “Тыдзень устойлівага развіцця ў Беларусі”, на базе Інфацэнтра адкрыта бібліятэка па ўстойлівым развіццю. Таму там, на праспекце Пераможцаў, 7

(адрас у Інтэрнэце: www.rlst.org.by) і канцэнтруюцца розныя рэсурсы, выданні, папулярныя ідэі ўстойлівага развіцця краіны, сабрана звыш 2 тысяч экзэмпляраў аіччынных і замежных кніг і перыядычных выданняў. І яны — адкрытыя для шырокага кола чытачоў, заўсёды запатрабаваныя, у тым ліку і ў электронным выглядзе, і ў Мінску, і ва ўсіх філіялах бібліятэкі ў абласных цэнтрах Беларусі.

Днямі ў бібліятэцы ўстойлівага развіцця прайшла Інтэрнэт-канферэнцыя з Дамінікай Зарэмбай, вядучым экспертам па Зялёных маршрутах у Еўропе. Дамініка — падарожніца, публіцыстка, фатограф, аўтар двойчы перавыдадзенай у Польшчы кнігі “Ekoturystyka”. Стварыла ў Польшчы праграму “Зялёныя маршруты — GREENWAYS”. Удзельнічала ў стварэнні гэтай праграмы ў Цэнтральнай і Усходняй Еўропе. Сама неаднойчы падарожнічала па Беларусі, стаяла ля вытокаў стварэння маршрута “Блакітныя каралі Расон” — па паўночным рэгіёне Віцебшчыны. Яна ўдзельнічала ў разнастайных семінарах, трэнінгах, якія праводзіць грамадская арганізацыя “Адпачынак у вёсцы”. Інтэрнэт-канферэнцыя прысвячалася ролі Зялёных маршрутаў у станаўленні турызму Беларусі, адначасова ладзілася і фотавыстава, а таксама прэзентавалася віртуальная фотгалерэя спадарыні Дамінікі Зарэмбы.

Пад аховай святога Міхаіла

Алена Стасюкевіч

У Навагрудку адкрылі памятны знак да 500-годдзя атрымання раённым цэнтрам магдэбургскага права

Першая сталіца Вялікага Княства Літоўскага адсвяткавала юбілей. Распачала шэраг мерапрыемстваў міжнародная навуковая канферэнцыя, у якой удзельнічалі вядомыя беларускія навукоўцы-гісторыкі, супрацоўнікі музеяў, краязнаўцы, а таксама навукоўцы з Польшчы і Германіі. У гістарычна-археалагічным музеі прайшла выстава старых фотаздымкаў.

Пасля адкрыцця памятнага знака ўвесь дзень на цэнтральнай плошчы райцэнтра выступалі калектывы абласной філармоніі, мясцовыя самадзейныя артысты і калектывы Гродзеншчыны. На тэрыторыі Малога замка разгарнуўся горад майстроў, а на пляцоўцы ля помніка Адаму Міцкевічу выступалі камерныя калектывы.

У завяршэнні свята жыхароў і гасцей горада на галоўнай плошчы чакала канцэртная праграма Нацыянальнага акадэмічнага аркестра сімфанічнай і эстраднай музыкі Рэспублікі Беларусь пад кіраўніцтвам Міхаіла Фінберга і святочны салют, а пасля — дыскатэка да раніцы.

Нагадаем, што Навагрудак — адзін з самых старажытных гарадоў на беларускай зямлі. Час яго заснавання гісторыкі адносяць да канца X стагоддзя. Горад быў рэзідэнцыяй князёў Вялікага Княства Літоўскага і буйным гандлёва-рамесніцкім цэнтрам. У ліпені 1511 года на брэсцкім сейме Навагрудак атрымаў магдэбургскае права — права на самакіраванне, якое надзяляла горад пэўнымі атрыбутамі.

ПОВЯЗЬ ЧАСОЎ

Спадчына з тонкіх пачуццяў

У Мірскім замку радавала слухачоў прыгожая музыка з-за акіяна, напісаная нашым земляком Мікалаем Набокавым

Лявон Целеш

Першы міжнародны музычны фестываль — даніна памяці славуці кампазітару. Праўда, на Беларусі больш пакуль ведаюць творчасць яго стрыечнага брата, пісьменніка Уладзіміра Набокава, аўтара скандальнай “Лаліты”. А кампазітар пакінуў прыкметны след у музычнай культуры. Ён аўтар шэрагу балетаў (“Жыццё Палішчынея”, “Апошняя кветка” і інш.), прытым і першага амерыканскага балета, пісаў араторыі, сімфанічныя творы, фартэп’яныя п’есы. У 1952-м М. Набокаў узначальваў “Парыжскі фестываль XX стагоддзя”, а ў 1954-м — музычны фестываль у Рыме, ён дзесяць год супрацоўнічаў з ЮНЕСКА. Але чаму месцам правядзення

фестывалю абраны Мірскі замак? Бо М. Набокаў быў шваграм (па мацярынскай лініі) апошняга ўладальніка Мірскага замка, князя Васіля Святаполк-Мірскага. А Любчанскі замак ён атрымаў у спадчыну ад маці, Лідзіі Эдуардаўны Пойкер (прозвішча яе па другім мужы), якая пайшла з жыцця ў 1937-м. У мястэчку Любча, на Навагрудчыне, кампазітар нарадзіўся ў 1903 годзе, і амаль палову дзяцінства правёў у прынёманскім замку. А з 1929-га наш зямляк жыў у ЗША, дзе і напісаў выдатныя музычныя творы. Правядзенне фестывалю — важны крок у вяртанні творчай спадчыны кампазітара Мікалая Набокава на Айчыну.

Сярод ганаровых гасцей фестывалю была княгіня Ірэна Антуанета

Станіслава Святаполк-Мірская, дачка князя Васіля, яна ж і пляменніца Мікалая Набокава па ліній маці. У свеце княгіні, што прыехала з Мюнхена, — яе дачка Алівія з мужам і іх сын Базел (Васіль). Вядома ж, унук княгіні названы ў гонар прадзеда. З Лондана завітала і княгіня Марыя Сямёнаўна Святаполк-Мірская, таксама пляменніца князя па маці. Зрэшты, княгіня Марыя ўжо двойчы была на Беларусі, у 2001 і 2003 гадах, яна перадала свой сямейны архіў Нацыянальнаму мастацкаму музею, дапамагла ў стварэнні экспазіцыі Мірскага замка.

Пад час урачыстага адкрыцця фестывалю ў двары замка выступілі старшыня Нацыянальнай камісіі Беларусі па справах ЮНЕСКА

Ансамбль “Вытокі” грае музыку Мікалая Набокава ў Мірскім замку

Уладзімір Шчасны, намеснік міністра культуры Тадэвуш Стружэцкі. А доктар мастацтвазнаўства Вольга Дадзімава цікава расказвала пра жыццё і творчасць М. Набокава. Яна ж была і вядучай канцэрта. Успамінамі пра бацьку і маці, свае дзіцячыя гады ў Любчы падзялілася княгіня Ірэна. На зямлі продкаў яна не была 72 гады, таму ехала ў Беларусь з вялікім хваляваннем.

Тым не менш княгіня бегла размаўляе па-руску, разумее і беларускую мову. 26-га лістапада, паведаміла госьця, ёй будзе 80 год, але яна яшчэ жвавая ў рухах і вельмі добра выглядае.

Музыка гучала на адкрытай пляцоўцы ў двары замка, творы М. Набокава па-майстэрску выконваў інструментальны ансамбль салістаў Бельдзяржфілармоніі “Вытокі”.